

B40

Landbouwvoertuigen; een gevaar op de weg!

Lotte van den Munckhof
(*Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Gelderland*)

Erik Geerdes
(*Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Gelderland*)

Charlotte van Sluis
(*Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Overijssel*)

Samenvatting

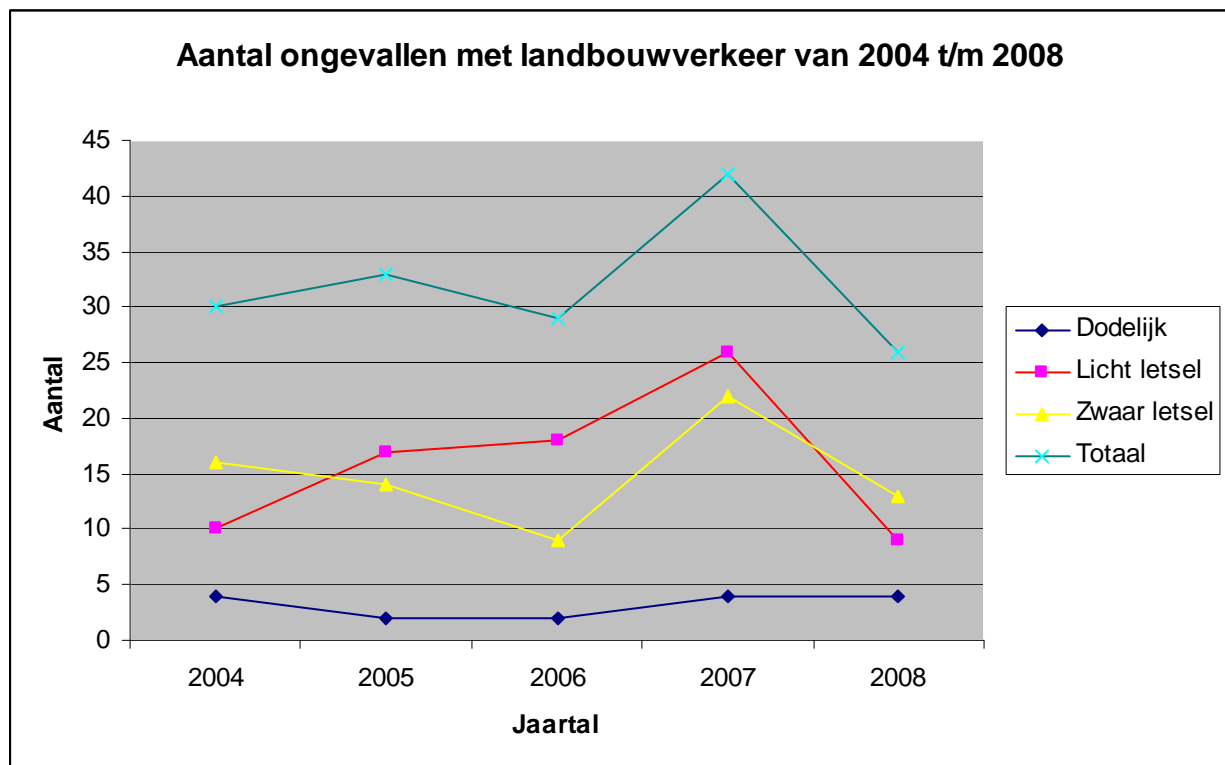
Er komen steeds meer en grotere landbouwvoertuigen op de weg, die een specifiek gevaar opleveren. Massa- en snelheidsverschil met andere weggebruikers, zorgt voor ernstige ongelukken. ‘Veilig Omgaan Met Opvallend Landbouwverkeer’ is een lesprogramma dat kinderen van groep 7 & 8 leert hoe ze moeten reageren gevaarlijk landbouwverkeer. Loon- en landbouwwerkers en toekomstige trekkerchauffeurs laten de kinderen in echte situaties ervaren waar ze voor moeten opletten bij deze voertuigen. Zo wordt er gewerkt aan de bewustwording bij betrokken partijen. Het doel is om het lesprogramma landelijk te implementeren. Hiervoor wordt samenwerking gezocht met meerdere AOC’s, om te beginnen in Gelderland en Overijssel.

Trefwoorden

Landbouwverkeer, lesprogramma, basisschoolleerlingen, loonwerkers, verkeerseducatie.

Landbouwvoertuigen; een gevaar op de weg!

Landbouwvoertuigen vormen een gevaar op de weg. Vooral buiten de bebouwde kom gebeuren er veel ongelukken met landbouwverkeer. Hiervan heeft 10% een ernstige afloop. Jaarlijks vallen er gemiddeld 3 doden door een ongeval waar een landbouwvoertuig bij is betrokken. Dit is een aantal dat eerder toeneemt dan afneemt. Voorkomen moet worden dat deze toename verder explodeert.

Figuur 1: aantal ongevallen met landbouwverkeer in Gelderland van 2004 t/m 2008

Oorzaken van ongevallen met landbouwvoertuigen

Er zijn verschillende redenen waarom deze voertuigen voor specifieke gevaren zorgen in het verkeer:

Landbouwvoertuigen zijn groot, zwaar en hebben veel ruimte nodig op de weg. Er is een groot massaverschil tussen bijvoorbeeld fietsers en landbouwvoertuigen. Een ongeval met een trekker, heeft voor een fietser al gauw grote lichamelijke gevolgen.

Het grote snelheidsverschil tussen trekkers en andere gemotoriseerde voertuigen, zorgt ook voor problemen. Bijvoorbeeld, trekkers hebben grote moeite om in te voegen op drukke een 80 km weg, als zij gebruik hebben gemaakt van een passeerhaven. Zij halen namelijk niet dezelfde snelheid halen als het andere verkeer en blijven dan op de weg rijden, waardoor er verkeershinder ontstaat. Dit kan ertoe leiden dat automobilisten overgaan tot gevaarlijke inhaalmanoeuvres.

Een andere reden dat er ongelukken gebeuren met landbouwvoertuigen, is dat bestuurders van deze voertuigen niet in de gaten hebben dat andere weggebruikers zich onveilig voelen in de buurt van hun voertuig. Zij gedragen zich onvoorspelbaar, waardoor de bestuurder van de trekker niet weet wat hij kan verwachten.

Uit deze voorbeelden blijkt dat er geen eenduidige oplossing is voor het gevaar van grote en langzame landbouwvoertuigen op de weg.

Landelijke ontwikkelingen

Er is momenteel veel aandacht voor landbouwverkeer. Dit heeft onder andere te maken met de enorme schaalvergroting die bedrijven ondergaan. Hierdoor worden de voertuigen die zij gebruiken steeds groter en zwaarder. En ook duurder, waardoor meerdere loonbedrijven gezamenlijk dezelfde voertuigen gebruiken. Hierdoor zitten ze vaker op de weg en worden de gevaren nog groter en zullen er meer ongelukken gebeuren.

Er heerst - ook in de politiek - de discussie of er een kentekenregistratie moet komen voor landbouwvoertuigen. Voor een registratie dienen de voertuigen technisch in orde te zijn, wat ongevallen kan voorkomen.

Ook de maximum snelheid van de voertuigen en het invoeren van het T- rijbewijs staan ter discussie. Iedereen vanaf 16 jaar mag zonder rijbewijs rijden op een trekker die maximaal 25 km/uur rijdt. Zij dienen in het bezit te zijn van een trekkerrijbewijs, dat ze kunnen halen door een theoretisch en praktisch examen af te leggen. Dit staat echter niet gelijk aan een rijbewijs, dat nodig is voor het besturen van andere gemotoriseerde voertuigen. De discussie gaat over het verhogen van de maximum snelheid naar 45 km/ per uur en het invoeren van een verplicht rijbewijs. De vraag is echter of dit het aantal ongevallen met landbouwvoertuigen zal verminderen, aangezien veel trekkers ook nu al harder rijden dan de toegestane 25 km/uur.

Wij – het ROVG en het ROVO – zijn van mening dat er winst valt te behalen op het gebied van bewustwording. Trekkerbestuurders en andere weggebruikers dienen bewust te zijn van de gevaren van landbouwvoertuigen en het effect van hun aanwezigheid en gedrag op overige weggebruikers. en behoren te weten hoe ze moeten handelen bij een confrontatie in het verkeer.

Landbouwvoertuigen op schoolfietsroutes zijn gevaarlijk

Landbouwverkeer vormt een landelijk probleem, waarbij doelgroepen van alle leeftijden betrokken zijn. Het is echter onmogelijk om al die doelgroepen te bereiken door middel van één project. Vooralsnog richten wij ons nu alleen op kinderen (en ouders) van groep 7&8 van de basisschool.

Het ROVG en het ROVO krijgen regelmatig klachten binnen van basisscholen over gevaarlijke situaties op de fietsroutes van hun leerlingen. Grote landbouwvoertuigen en kinderen maken gebruik van dezelfde smalle wegen. Vooral in de buitengebieden vormt dit een probleem. De kinderen weten niet (goed) hoe ze op deze grote voertuigen moeten reageren, waardoor er ongelukken gebeuren.

Veilig Omgaan Met Opvallend Landbouwverkeer

Aangezien de politiek nog geen beslissingen heeft genomen betreffende de invoering van het T-rijbewijs en dergelijke, heeft dhr. Burgers (een enthousiaste AOC-docent) uit eigen initiatief een lesprogramma ontwikkeld voor groep 7&8 van de basisschool; 'Veilig Omgaan Met Opvallend Landbouwverkeer', kortweg VOMOL.

Als akkerbouwer ervaart hij de gevaren aan den lijve. Hij is van mening dat er meer aandacht moet zijn voor het probleem, vanuit verschillende partijen die hier direct mee te maken hebben. Hier wordt later op ingegaan.

Doelstellingen en doelgroepen

Het lesprogramma heeft één primair doel en twee secundaire doelen, afhankelijk van de verschillende partijen die betrokken zijn bij de uitvoering van het lespakket.

De eerste doelgroep: basisschoolleerlingen

Het primaire doel van het lesprogramma is leerlingen van groep 7 & 8 van de basisschool uit buitengebieden leren hoe ze moeten omgaan met landbouwverkeer op hun school-thuisroute.

Deze leerlingen weten vaak niet hoe zij moeten handelen wanneer zij een groot landbouwvoertuig tegenkomen in het verkeer. Er is gekozen voor deze doelgroep, omdat zij goed in staat zijn om verkeerssituaties in te schatten en ernaar te handelen. Daarnaast fietsen zij binnenkort zelfstandig naar de middelbare school, waarvoor ze over het algemeen een grotere afstand moeten afleggen.

Uit pilots is gebleken dat de verkeersontwikkeling van jongere kinderen (groep 6) nog niet genoeg ontwikkeld is om het gevaar van een situatie in te kunnen schatten. Er is ook geprobeerd om het lesprogramma uit te voeren in de brugklas. Dit was echter geen succes. Deze kinderen laten zich veel beïnvloeden door leeftijdsgenoten en vinden het leuk om gevaren op te zoeken, om stoer te doen in het bijzijn van vrienden. De kinderen van groep 7 & 8 zijn dus de ideale doelgroep.

De tweede doelgroep: het personeel van loonwerkers- en landbouwbedrijven

Dit secundaire doel is loon- en landbouwwerkers leren hoe andere weggebruikers grote landbouwvoertuigen ervaren.

Deze doelgroep zit veel op de weg en heeft al veel rijervaring, waardoor zij de omvang van hun voertuig niet meer in de gaten hebben. Ze kennen hun voertuig en weten precies wat wel en niet mogelijk is op de weg. Hierbij vergeten ze dat andere weggebruikers minder bekend zijn met landbouwvoertuigen en kunnen schrikken van de omvang en het geluid.

De loon- en landbouwwerkers stellen hun voertuigen beschikbaar voor het lesprogramma en laten de kinderen de gevaren van de voertuigen inzien. Zo krijgen ze zelf opnieuw inzicht in de gevaren en de reacties die de kinderen geven hierop, zodat ze hierop kunnen inspelen.

De derde doelgroep: toekomstige trekkerschauffeurs

Het tweede secundaire doel van het lesprogramma is toekomstige trekkerchauffeurs de kennis van gevaren van landbouwverkeer laten overbrengen op kinderen van groep 7 & 8 leerlingen.

Jonge toekomstige trekkerchauffeurs (in dit geval AOC-leerlingen van 16 of 17 jaar) beseffen vaak niet dat kinderen verkeerde inschattingen kunnen maken ten aanzien van landbouwverkeer. Zij hebben nog weinig ervaring met de gevaren op de weg en hebben geen beeld van de angst en onwetendheid van jonge fietsers. Hierdoor wordt de kans op een foute beslissing groter, als ze in confrontatie komen met andere weggebruikers.

De jongeren begeleiden de kinderen en voeren samen met hen verschillende opdrachten uit bij de landbouwvoertuigen. Ze brengen hun kennis van de voertuigen op een praktische wijze over op de kinderen en leren hen omgaan met deze grote gevaarlijke voertuigen.

Nevendoelgroep: de ouders van de basisschoolleerlingen

Ouders weten vaak niet op welke manier zij kinderen handvatten kunnen bieden op het gebied van verkeerseducatie. In dit lesprogramma zijn de ouders niet betrokken bij de uitvoering, maar ontvangen wel informatie over het onderwerp.

Ten eerste ontvangen zij een brief van de school, met informatie over het lesprogramma.

Daarnaast ontvangen zij een informatieve folder met informatie over gevaren van landbouwverkeer en de verkeersontwikkeling van jongeren van 8 tot 25 jaar.

Als laatste maken de ouders samen met hun kinderen een aantal opdrachten op een opdrachtkaart. Zo krijgen zij inzicht in de verkeersontwikkeling van hun kind op het gebied van landbouwverkeer. Op deze manier wordt gezorgd voor herhaling van informatie wat belangrijke voorwaarde is voor effectieve PVE.

Opzet van het lesprogramma

Het lesprogramma dat dhr. Burgers ontwikkeld heeft, bestaat voornamelijk uit een praktijkles van een dagdeel.

In een theoretische inleiding krijgen de kinderen foto's van verkeerssituaties te zien, waarin een landbouwvoertuig gevaar oplevert voor ander verkeer. Er wordt uitgelegd wat het gevaar is en hoe je als fietser veilig kan handelen in deze situatie.

Na de introductie gaan de kinderen in kleine groepjes naar buiten, waar ze onder begeleiding van AOC-leerlingen opdrachten uitvoeren bij vier verschillende landbouwvoertuigen. Elk voertuig heeft specifieke gevaren, die de kinderen in de praktijk ervaren. De AOC-leerling legt uit wat ze als fietser moeten doen, als ze een dergelijk voertuig op de weg tegenkomen.

Na deze praktijkervaringen gaan de kinderen weer naar binnen en krijgen wederom enkele gevaarlijke situaties voorgelegd. De kinderen kiezen uit twee mogelijkheden, de juiste manier van handelen. Zo wordt het geleerde nogmaals herhaald.

Aan het eind van de les, ontvangen alle kinderen een certificaat.

De voertuigen worden indien mogelijk in de omgeving van de school neergezet. Het liefst op de weg bij de school. Op deze manier is de vertaling naar een situatie waar de kinderen bekend mee zijn, eenvoudig. Mochten ze zich op een later tijdstip in deze situatie bevinden, dan weten ze hoe ze moeten reageren op het gevaar.

VOMOL is vernieuwend

VOMOL is vernieuwend en innovatief, omdat het gericht is op meerdere doelgroepen: basisschoolleerlingen en hun ouders/verzorgers, loon- en landbouwers en toekomstige trekkerchauffeurs. Het probleem wordt van verschillende invalshoeken benaderd, waardoor een goede afloop van een confrontatie voor handen ligt.

De toekomst van VOMOL

Momenteel wordt het lespakket verder ontwikkeld. Zowel in Gelderland als in Overijssel is een aantal pilots gedraaid, om de materialen en de uitvoering te kunnen optimaliseren. Alle partijen die betrokken zijn geweest bij deze pilots, waren enthousiast over de les. De kinderen vinden het geweldig om in de praktijk te leren hoe ze met de gevaren van landbouwvoertuigen kunnen omgaan. De AOC-leerlingen en de loonwerkers geven aan dat ze nieuwe inzichten krijgen in de interactie met andere verkeersdeelnemers.

Door in de toekomst meerdere AOC's in Nederland bij dit project te betrekken, kan het project eenvoudig landelijk worden uitgevoerd. Idealiter komt er op alle AOC's een VOMOL-coördinator, waardoor basisscholen regionaal bediend kunnen worden. Bovendien, door het project op alle AOC's onder de aandacht te brengen, wordt ook daar de verkeersveiligheid van landbouwverkeer extra onder de aandacht gebracht bij docenten en leerlingen.

Het lesprogramma bestaat uit een compleet lespakket, dat direct overdraagbaar is aan andere AOC-docenten en dus direct landelijk inzetbaar.

Dit is een hele uitdaging. Dhr. Burgers heeft de eerste aanzet gemaakt, door samenwerking met het ROVG te zoeken. De uitrol naar heel Gelderland wordt hierdoor mogelijk. Aangezien er in Overijssel via het ROVO ook een aantal pilots is gehouden, is een nauwe samenwerking met het ROVO het logische gevolg..

Momenteel worden docenten van AOC's in Gelderland en Overijssel aangeschreven om naar informatieavonden te komen. Hier worden zij ingelicht over het project en wordt gezocht naar enthousiaste docenten, die de uitvoering in de regio's van de AOC's over te nemen van dhr. Burgers.

De problemen blijven, maar de reactie hierop verbetert

De snelheids- en massaverschillen tussen landbouwvoertuigen en andere weggebruikers, zullen voorlopig wel blijven bestaan. Door het invoeren van een hogere maximum snelheid, een kentekenregistratie en een officieel T-rijbewijs, zal het probleem gedeeltelijk aangepakt worden.

De bewustwording van alle deelnemers van het verkeer, blijft echter een belangrijk aandachtspunt. Het bezitten van een rijbewijs, is namelijk geen garantie voor een veiliger verkeer. Daarom vinden het ROVG en het ROVO het belangrijk om lesprogramma's als 'Veilig Omgaan Met Opvallend Landbouwverkeer' te blijven ontwikkelen en inzetten. En het liefst landelijk te implementeren. Iedereen is verantwoordelijk voor een veilig verkeer, dus willen we zoveel mogelijk betrokken burgers bereiken.